Szülőfalum, szép Szentlászló

Hagyomány és a régi értékeink (XI. rész)

Még az év elején járt kis falunkban az ELTE Néprajztudományi Kutatóintézet munkatársa, Dr. Magyar Zoltán, aki ma is keresi, gyűjti Szent László életének, mondavilágának vizet fakasztó, gyönyörű emlékeit, - még ma is talál ilyeneket.

Meg is mutattam neki Vácszentlászlón kis patakunk már a középkorból ismert mondához kapcsolódó forrásvidékét.(1)

Az elágazástól a régi Ligetpuszta felé megyünk, végig a főúton, a temető után a Vőgy-nek nevezett határba érünk. Itt van Szentlászló falu ősi patakvölgye, az egykori Polner és Harmos földek alján, ahol a régészek is találtak Árpád kori cserepeket, kézi koronggal készült agyagedényeket.

Nagy fűzfákkal benőtt ártéri mederben bóklászunk. Itt is nagy a szárazság.

Beljebb, már kicsit nedvesedik az avar, levelek, gyökerek alatt találjuk meg a forrást. Ha ugyan ez az igazi forrás, mert a régiek azt is mondják, van itt több helyen is víznek kibuggyanása. És az a bizonyos múlt századi, a Berneczei falu bíró jelentésében olvasott, patkó alakú lenyomat sincs már. Nem látjuk.

Mégsem vagyunk csalódottak. Itt vagyunk a Szentlászlói Vőgy-ben, lábunk előtt világoskéken csillog a Haja patak átlátszó forrás vize.

Szentlászló falu iránt komolyan érdeklődő vendégem keresi még Fő utcai templomunk régebbi fali festményeit is, különösen a „Szent László megtéríti a kunokat” című műalkotást szeretné látni. Mi, akik itthon élünk már régen tudjuk, 2005 óta ezek sincsenek már. A templom festésnél mind leperegtek a falról.

Hála Istennek, maradt azért néhány fényképünk. (K. Nagy Sándor festőművész még 1958-ban festett, a templom szentélyébe készült képének fotómásolata a községháza hosszú folyosóján is látható.) (2)

1

2

Miközben a történelmi faluról beszélgetünk, szóba kerül a még ma is rejtélyes középkori csodánk, a Kerek templom. Nem is tudjuk, hogy pontosan mikor épült ez a kicsi kápolna templom.

Egy régi egyházlátogatási jegyzőkönyvben megemlítik: a Szent László tiszteletére emelt kerek templom a régi temetőben áll. Arrafelé van, amerre a szőlőkbe járnak, kicsiny, kör alakú és Szent László építette azon a helyen, ahol a mogyoródi csata idején (1074-ben) sátra is állott.

Az már hiteles történelmi adat, hogy itt, az egyházunkban szolgáló András papunk az 1546-os évben már szerepel a Budai szandzsák összeírásában. Amikor már bennünket is elért a török hódoltság.

Egy jóval későbbi Vatikáni jelentés anyagából tudjuk, hogy a Bosnyák származású Benlich Máté, belgrádi ferences püspök 1653. szept.19-én járt itt a kerek templomban. Vészterhes idők voltak, de megszerezte hozzá a törökök engedélyét is. A jelentés szerint akkor 96 férfit, 123 nőt bérmált meg, majd latinul mondott buzdító beszédet, amit egy jezsuita pap fordított magyarra.

Ekkor írnak először a kerek templom kegytárgyairól is. Rendelkezett egy tabernákulummal, oltárán a vászonra festett Szent László képpel, Szent István, Szent Erzsébet és Szűz Mária szobrokkal, a templom temetőjében négy haranglábbal, kálvária szobrokkal.

Más történeti anyagokból ismert, hogy a kis templom szerencsésen átvészelte a török időket, 1670-ben is élő anyaegyháza volt a katolikus Szarka Miklós plébánossal, 1675-től pedig Gajza Simon plébános követte őt, aki részt vett a Garamszentbenedeki zsinaton is.

1725-től az elkerített templom külső kőfala már omladozni kezdett, 1745. július 26-ára pedig – a patak mellett – felépült a nagyobb, Fő utcai barokk templom. Ezt is Szent László nevére szentelték.

Az ősi kerek templomot 1772-ben még javították, 1790-ben azonban lebontották. Az időtálló, szürke kváder köveknek kisebb részét a szentlászlói plébánia pincéhez, nagyobbik részét Turára az Eszterházy uradalmi istálló (régi magtár) építéséhez hordták el.

Ennyi a kerek templom rövid története!

Eltűnt, de emléke és szent kövei megmaradtak. Itt vannak. Turán sorba rakva, a régi magtár falaiba építve, itt, Szentlászlón Ferenczffy plébános úr, Varga Istók János módos gazdától a Fő utcai parton bérelt pincében. És persze még a Turai úton, a templom eredeti helyén, az egykor Gúnár-féle nagyház eresze alatt, ahol Sára Janival találtunk még néhány régi templom követ. (3, 4, 5, 6, 7, 8)

3

4

5

6

7

8

A köveket hozzáértő szemek, szakemberek is látták. Nem alaptalan a feltételezés, hogy itt a kerek templom eredeti márványlapját, egy teljesen ép kváder-követ, és az egykori kálvária szobor négyszáz éves töredékeit találtuk meg.
Biztonságos helyen vannak, igaz, fedél nélkül áznak, enyésznek.
A legújabb kereső kutatásunk eredménye pedig az a hihető történet, hogy a Kerek templomból a Turai út alatt folyosó, átjáró vezetett az út másik felére, ahol a legelső, ős-régi plébániánk épülete lehetett. Ez pedig a Turai úton a 11-es számú telek, itt ma is szép lakóház van. Megtudtuk azt is, hogy e ház hátsó udvarában létezik a nagyon régi köves pince, régen elhanyagolt, hosszú, valamikor azonban betömött alagútjával. Ennek feltárásában, bizonyosságában a jövőben még reménykedhetünk.
Abban is bízunk, hogy a Kerek templom megmaradt kövei és a Vácszentlászlói hagyományőrzők által összegyűjtött, sok-sok régi érték hamarosan mindenki számára látható lesz az önkormányzat által felújításra kerülő régi iskola épületében, ahol a szentlászlói Balogh Feri bácsi múzeumba illő, csodálatos házi gyűjteményét, és a még múlt századi, 1888-ban alapított, híres Tűzoltó Testületünk kézi hajtányú tűzoltó fecskendőit is megcsodálhatnák a látogatók. (9, 10, 11, 12)
Adja Isten, hogy ez a sok kincs mielőbb méltó elhelyezésre találjon, és megmaradjon örök emlékként az utókor számára.

Szülőfalum szép Szentlászló

Balogh Zoltán

Forrás:

– *Adatok, dokumentumok Vácszentlászló életéből (Lukács András apát)*
– *Váci Püspöki és Káptalani Levéltár digitalizált iratai*
– *A Váczi Egyházmegye történeti névtára (Chobot Ferenc)*
– *Vácszentlászló története (Asztalos István - Horváth Lajos - Kulcsár Valéria)*
– *Benlich Máté Belgrádi püspök jelentése (Borsa István – Tóth István György)*
– *Korai HD anyagok*

9

10

11

12

Hajta forrás versike

A száraz Vőgy, két oldalán két sereg,
Elszánt akarat, dob pereg.
Egyik dombon hívő emberek,
Árpád sok megtért kereszténye,
Másik dombon a Kun sereg
Istenük az ezerféle.

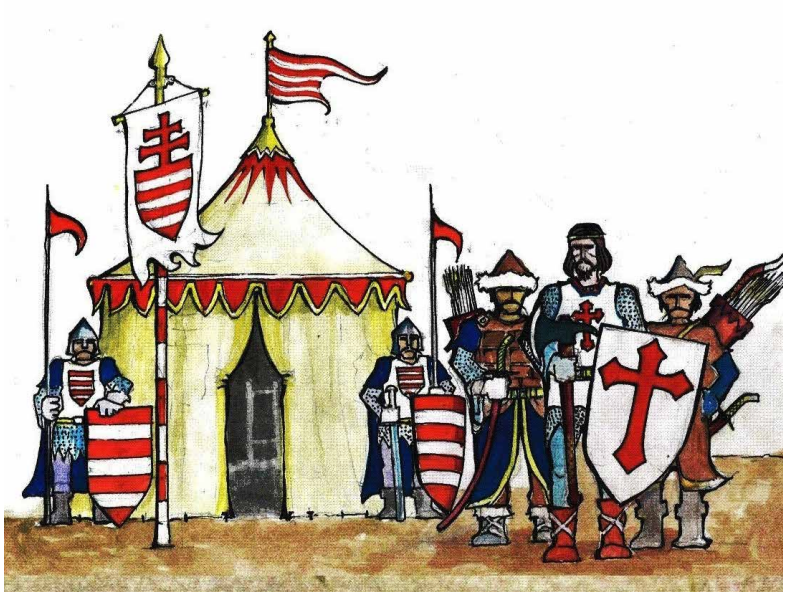
Tombol ott a pogány oldal,
Jön Valkó Vitéz fekete lován,
Ez oldalon, fehér lovon,
Szent László király!

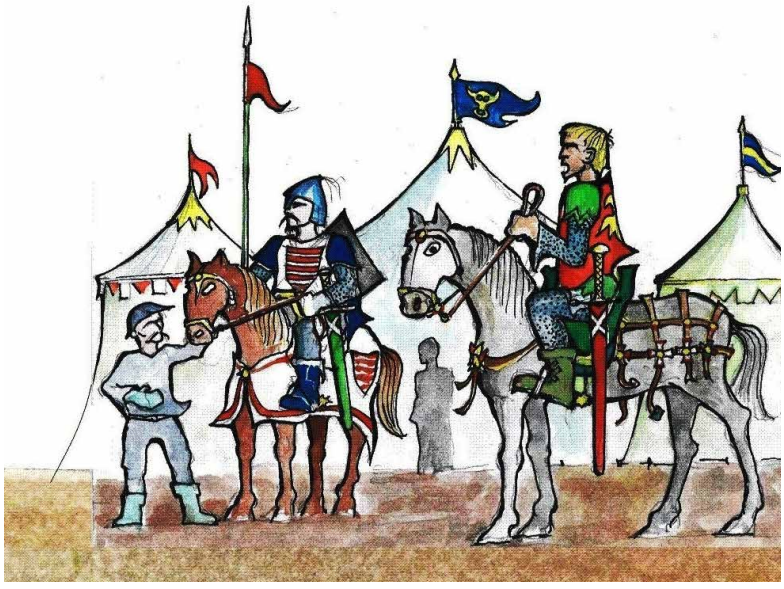
A Vőgy aljában összecsapnak
Mennydörög az Isten ege,
Villan a kétélű bárd, földre hullik,
Valkó Vitéz feje.

Aztán a legenda-csuda!
Ki látott ilyet még?
A fehérló patkó nyomába
Forrást fakasztott az ég!

Patak lett a Vőgy forrásból,
Szentlászlón a Hajta,
Arany habját, hűs vizét,
Azóta is folyassa.

Vácszentlászlón, 1957-ben

Fésűs András grafikus művész által készített szentlászlói ihletésű alkotások, inkább csak történelmi fantáziánk szüleményei.